

De l'avaluació diagnòstica a la millora de centre:

AIPO 2007

Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears

INTRODUCCIÓ

L'Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes Balears (IAQSE) ha engegat el curs 2007-2008 l'Avaluació Inicial Postobligatòria (AIPO 07) que és una avaluació adreçada als primers cursos de l'etapa postobligatòria. Amb l'AIPO 07 s'avalua per primer cop a la nostra comunitat aquesta etapa educativa.

L'etapa postobligatòria avui per avui presenta una situació prou delicada i es fa necessari un especial seguiment: l'Estat espanyol, segons l'informe "*Panorama de la Educación. Indicadores de la OCDE 2007*" presenta unes dades de titulats en postobligatòria que ens situen a la cua dels països de l'OCDE.

Amb aquesta avaluació pretenem obtenir dades dels centres de postobligatòria de les Illes Balears i oferir-los –als professors, als alumnes, als equips directius i als departaments– la informació obtinguda perquè aquests, conjuntament amb l'Administració, puguin iniciar processos de millora educativa pel que respecta als estudis postobligatoris.

QUÈ ÉS L'AIPO 07?

L'AIPO 07 és l'Avaluació Inicial Postobligatòria. S'avaluen les àrees instrumentals dels alumnes de 1r de batxillerat i de 1r de cicles formatius de grau mitjà, així com també el context familiar dels alumnes. L'avaluació es duu a terme mitjançant una aplicació informàtica, per la qual cosa els alumnes contesten les proves utilitzant un ordinador. El professorat del centre gestiona l'avaluació.

Els centres obtenen una part de la informació de manera immediata, i l'altra de manera diferida mitjançant informes elaborats per l'IAQSE.

FASES DE L'AIPO 07

L'avaluació passa per diferents fases o moments:

1) DISSENY: la fase del disseny consisteix a planificar i preparar tot allò que és necessari perquè l'avaluació es dugui a terme:

a) Proves d'elecció múltiple: s'avaluen les àrees de matemàtiques, llengua i literatura catalana i llengua i literatura castellana, amb l'aplicació *on line*. Les proves utilitzades són les mateixes que s'empraren per a l'avaluació de l'ESO 2006 i que estaven dissenyades pel MEC. Unes comissions de professors i tècnics de l'IAQSE revisaren les proves intentant que abastessin el currículum de l'ESO i que la dificultat de la prova fos l'adient. Es produïren uns petits canvis per millorar alguns ítems que tenien un mal funcionament estadístic.

b) Aplicació on line: l'avaluació inicial postobligatòria es dissenya pensant en una aplicació *on line* que portaran a terme els professors del centre. Es dissenya l'aplicació informàtica des de l'interfície fins al lloc en què quedaran enregistrades les respostes dels alumnes. A continuació es destaquen els punts febles i forts d'una avaluació *on line*:

Punts forts d'una avaluació basada en una aplicació on line:

- Més atractiva per als alumnes que les proves escrites.
- Correcció automàtica.
- Resultats immediats per al centre, per al professor i per a l'alumne.

Punts febles d'una avaluació basada en una aplicació on line:

- No avalua processos complexos com resolució de problemes o elaboració de textos.
- No avalua expressió, ni oral ni escrita.
- No tots els centres disposen del nombre d'ordinadors adequat per a una avaluació d'aquestes característiques.

Una vegada hem assenyalat els aspectes positius i negatius d'una avaluació feta *on line*, volem mostrar les possibilitats de la tecnologia informàtica de cara a futures avaluacions.

Tecnologia utilitzada a l'AIPO

- Elecció múltiple: l'alumne ha d'elegir una opció de totes les que se li presenten.
- Tests lineals: l'ordre de les preguntes és inalterable. L'alumne comença per la primera pregunta i segueix per la segona fins a acabar la prova.

Possibilitats en futures avaluacions:

- Interfícies interactives: les preguntes poden mostrar àudio, vídeo, animacions..., i els alumnes poden respondre fent puzzles, activitats d'enllaçar, arrossegat i estirar... semblant al tipus d'activitats PIPO.
- Tests adaptatius: l'aplicació informàtica va administrant preguntes segons el nivell de resposta de l'alumne.

c) Qüestionari de l'alumne: en aquest qüestionari es formulen diferents preguntes a l'alumne sobre el seu context social, escolar i familiar. Amb aquestes dades es calcula l'índex SEC (índex socioeconòmic i cultural) del centre i del grup classe. Posteriorment, amb aquest índex podrem donar als centres els resultats obtinguts tenint en compte l'efecte del context.

d) Proves obertes: s'apliquen unes proves obertes, utilitzant també en aquest cas com a model les proves del MEC. Aquestes proves es contesten amb paper i llapis i, per tant, impliquen una correcció manual per part dels professors. Per aquest fet plantejarem aquestes proves com a voluntàries i d'aquesta manera cada centre decidiria si volia passar-les als seus alumnes.

Les proves obertes de matemàtiques consten de diversos problemes relacionats amb les competències bàsiques; les de llengua compten amb un dictat, activitats de resum i de redacció escrita.

2) DIVULGACIÓ: aquesta fase consisteix a donar a conèixer l'AIPO als centres de postobligatòria de les Illes Balears i es duu a terme mitjançant reunions amb els seus directors.

Els 46 centres amb postobligatòria participants a l'ESO 2007 realitzen l'avaluació de manera obligada, encara que es convida a la resta de centres de les Illes Balears a sumar-s'hi. Vint-i-sis centres decidiren participar-hi voluntàriament, i juntament amb els 46 de participació obligada conformen una mostra de 72 centres. Sabent que a la nostra comunitat hi ha una norantena de centres amb postobligatòria, es pot dir que la participació de l'AIPO és prou important.

3) FORMACIÓ: es realitzen sessions de formació per als coordinadors d'informàtica de cada centre participant. En diferents sessions als CEP's de les Illes Balears s'explica el funcionament de l'aplicació, es lliura el manual d'instruccions i es realitza una simulació del procés d'avaluació amb una prova exemple. Cal assenyalar que els materials de formació es troben en format informàtic a la pàgina web de l'IAQSE.

4) EXECUCIÓ: és el moment en què els alumnes comencen a realitzar les proves informàticament. El període s'inicia l'octubre i finalitza el desembre. Quant al temps invertit per prova, podem dir que el qüestionari s'emplena amb poc més d'un quart d'hora i que el temps mitjà de resposta de cada prova és aproximadament de trenta minuts, encara que els alumnes comptaven amb un màxim d'una hora per contestar.

Els professors s'encarreguen de realitzar l'avaluació amb l'aplicació informàtica activant i desactivant les proves dels seus grups. Per a qualsevol

dubte o imprevist que pugui sorgir, compten amb el suport tècnic de l'IAQSE.

A continuació assenyalam els aspectes positius i negatius més rellevants del procés d'execució de l'AIPO 07.

Aspectes positius:

- ✓ *Avaluació telemàtica i resultats immediats:* realització *on line* de les proves, correcció automàtica i immediatesa dels resultats.
- ✓ *Implicació dels centres en l'avaluació:* fins ara, l'avaluació educativa es feia de manera externa i sense implicar els mateixos centres en el procés. Amb l'AIPO és el primer cop que des de l'IAQSE es realitza una avaluació implicant el centre en el procés avaluador: realització de les proves, ús de l'aplicació informàtica, lliurament als centres de les proves usades en l'avaluació, reunions amb els directors dels centres per tal de puntualitzar la informació que interessa als centres...

Aspectes negatius:

- ✓ *Servidor de la Conselleria sobreexplotat:* en alguns moments de l'avaluació, el servidor en el qual s'allotja l'aplicació de l'AIPO 07 queda saturat perquè hi ha un nombre massa elevat d'ordinadors que hi intenten accedir. Aquest fet es deu no sols als centres que realitzen l'avaluació AIPO 07, sinó que al servidor accedeixen moltes persones per realitzar el curset de funcionaris en pràctiques i també altres cursets que es realitzen amb el *moodle*, així com també per usar l'aplicació del concurs de trasllats, consultar el correu de la conselleria, el *weib*...
- ✓ *Nombre insuficient d'ordinadors als centres:* alguns centres tenen un nombre d'ordinadors insuficient per poder avaluar el grup classe sencer, fet que allarga l'avaluació ja que per poder avaluar un grup s'han de realitzar dues sessions per àrea i qüestionari.

5) RETORN DE RESULTATS: en acabar les proves, cada centre pot veure els seus resultats de manera immediata mitjançant l'aplicació informàtica, i pot comparar el rendiment del seu centre amb el resultat global de tots els altres centres que han realitzat l'avaluació fins aquell moment. Més endavant, cada centre obtindrà resultats a mig termini mitjançant informes elaborats per l'IAQSE on s'incorporaran dades contextuals com l'índex SEC. En resum, cada centre rebrà dos tipus de resultats:

- Immediats: mitjançant l'aplicació cada centre pot veure els seus resultats i comparar-se amb la resta de centres. Es mostren resultats de l'alumne, del grup, del centre i del global de tots els centres.
- A mig termini: mitjançant el lliurament d'informes elaborats per l'IAQSE.

a) Informe de centres per a la reflexió: aquest informe presenta dades generals i del centre per afavorir la comparació de les dades. Aquestes apareixen desagregades en diferents variables: tipus d'estudi (CF i batxillerat), modalitats, sexe, territori, repetidors, procedència de l'alumnat, etc. Després de cada bloc de dades apareix un espai per a les reflexions i propostes de millora que emplenaran els centres i també la inspecció. D'aquesta manera es podran realitzar propostes d'actuació des del mateix centre, però també des de l'exterior, amb inspecció educativa.

Posteriorment es crea una comissió de centres per iniciar un debat i decidir l'enfocament de l'informe final.

b) Informe final de centres: l'informe final neix de les demandes recollides de la comissió de centres i de la incorporació de l'índex socioeconòmic i cultural. Incorpora els resultats del centre i manté la possibilitat de comparació amb les dades generals. S'usen varies desagregacions ja esmentades a l'anterior informe –modalitat, territori, etc.– i se n'incorporen de noves com la grandària del centre, llengua...

Per altra banda, destacam les dades que ofereix l'índex SEC del centre (índex socioeconòmic i cultural) per les possibilitats que apunta cap a la millora educativa, basant-nos en els centres amb valor afegit. Tot seguit s'explica:

L'índex SEC: L'Índex SEC és una mesura que estima el nivell socioeconòmic i cultural de l'alumne i que correlaciona linealment amb el rendiment. És a dir, quan major índex SEC té un centre, major rendiment s'espera. Aquest índex SEC l'establim per centre i grup.

L'índex SEC s'obté amb una anàlisi factorial de les següents variables per alumne:

- Nivell d'estudis dels pares
- Professió dels pares
- Hores de lectura setmanals de l'alumne
- Recursos a casa per a l'estudi
- Expectatives de l'alumne

Un cop s'obté l'índex SEC de cada centre, es calcula el seu rendiment esperat d'acord amb el seu índex SEC. A partir d'aquí podem establir el valor afegit del centre: aquest s'obté calculant la diferència entre el resultat obtingut a l'avaluació i l'esperat segons l'índex SEC. Si el resultant obtingut a l'avaluació és superior al valor esperat, tenim valor afegit positiu; en canvi, si aquest rendiment obtingut a l'avaluació és inferior a l'esperat, tenim valor afegit negatiu.

Aquest índex ens permet contextualitzar els resultats d'acord a l'entorn social, econòmic i cultural en què viuen els alumnes. A més, podem esbrinar els centres que aconsegueixen que els seus alumnes rendeixen per sobre d'allò esperat segons el seu context. A partir d'aquí es poden fer múltiples hipòtesis i treballs de camp que ens portin a valorar com es treballa en aquests centres d'alt valor afegit.

c) Informes per departaments didàctics. Es detallen els resultats per blocs de continguts i processos cognitius de cada àrea i es lliuren als departaments didàctics perquè puguin analitzar-los.

6) PROCESSOS DE MILLORA: l'avaluació apunta possibles camins per incidir en la millora educativa. Ara en farem una petita pinzellada desglossant-lo per àmbits d'intervenció.

L'Administració i el centre educatiu

Des de l'IAQSE podem identificar els centres amb valor afegit alt. Aquests haurien de ser analitzats de manera qualitativa per esbrinar les seves pràctiques organitzatives i educatives, el model de presa de decisions, la coordinació dels seus professionals, la relació amb les famílies, el seguiment del treball de l'alumnat, etc., per tal de poder fer extensibles aquestes pràctiques a altres centres educatius que les vulguin acollir.

Una via seria la publicació de *manuals de bones pràctiques* en què es publicarien aquests *modes de fer* dels centres que aconsegueixen uns resultats molt més alts que els esperats segons els seu context. L'estada de diferents equips directius i professors en centres d'alt valor afegit per aprendre, colze a colze, amb el treball diari seria una altra possibilitat molt enriquidora per als professionals de l'educació.

Departaments didàctics

Pel que fa als departaments didàctics, els centres poden rebre resultats de les seves àrees desglossats per blocs de continguts i processos cognitius. Amb aquestes dades els centres poden veure quins processos cognitius tenen ben assolits els alumnes i quins no. I, per tant, valorar en quins aspectes han d'incidir més.

A banda de les dades per processos i per continguts, també se'ls ofereixen els resultats obtinguts per ítems. D'aquesta manera els departaments poden

tenir un coneixement més concret de quins ítems o preguntes solen implicar dificultats o facilitats de resposta als seus alumnes.

Possibles actuacions

L'AIPO és una avaluació que continua viva i, encara que el seu procés d'aplicació ha acabat, les possibles utilitzacions futures de les seves dades són moltes. A continuació assenyalam alguns camins que ja hem començat a explorar:

- anàlisi entre fluxes de centres
- anàlisi de les repeticions dels alumnes i rendiment
- anàlisi d'abandonaments als estudis postobligatoris

7) **AVALUACIÓ**: des de l'IAQSE es creu que les diferents avaluacions realitzades han de servir per poder millorar les futures avaluacions que realitzem. Per aquest fet, portam a terme una avaluació del nostre procés en dos vessants diferenciats:

Intern: es realitza un registre d'incidències i aspectes que cal millorar en cada una de les fases de l'AIPO. Aquest registre d'incidències el realitzen els membres de l'IAQSE.

Extern: mitjançant un qüestionari elaborat per l'IAQSE, els centres valoren els diferents aspectes de l'AIPO 07, així com també l'avaluació en general. Es demana als centres que també valorin la possibilitat de realitzar un seguiment longitudinal dels alumnes avaluats.

**Institut d'Avaluació i Qualitat del Sistema Educatiu de les Illes
Balears
Palma, 5 de maig del 2008**